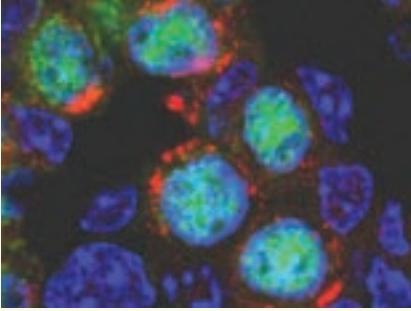

İNSAN VE SAĞLIK

Doç. Dr. Ferda Şenel
fsenel@excite.com

Pnömonok Hastalıkları

Kış aylarında hastalığa yol açan mikroplar arasında "pnömokok" ilk sıralarda geliyor. Pnömonokok, solunum yolu ile bulaşan bakterilerden biri ve en önemlileri arasında yer alıyor. Pnömonokok, veya diğer adıyla Streptococcus pneumonia, ilk kez 1881 yılında Pasteur tarafından bulundu. Bu mikroba karşı ilk olarak 1977'de ABD'de aşı geliştirildi. Günümüzde 90 farklı alt grubu tanımlanmış olan bu bakterinin şeker yapısındaki kapsülüne karşı, kanda özel antikorlar oluşuyor ve bunlar kişiyi hastalığa karşı koruyor. Bu kapsül aşı yapımında kullanılıyor. Pnömonokoklara bağlı oluşan hastalıkların sıklığı sonbaharın sonuna doğru artıyor ve ilkbaharın ortalarından itibaren azalıyor. Kış aylarında görülen solunum yolu enfeksiyonlarının en az yarısına pnömokoklar yol açıyor. Bu enfeksiyonların kış aylarında çok daha sık görülmesinin sebebi, sanıldığı gibi havaların soğuması sonucu üşütme değil. İnsanlar kış aylarında kapalı ortamlarda daha uzun süre birara-

da bulunuyor ve mikropları birbirine daha kolay bulaştırabiliyor. Hastalığın en önemli kaynağı, mikrobi hiçbir hastalık belirtisi olmadan taşıyan kişiler. Solunum yoluyla vücuda giren mikrop, değişik hastalıklara yol açabiliyor. Pnömonokokların yol açtığı hastalıklar her yaşta görülebilse de, vakaların çoğu ilk 2 yaşta (% 85) ve yaşlılık döneminde oluyor.

Pnömonokok mikrobu yol açtığı en sık enfeksiyon orta kulak iltihabı, en tehlikelileri menenjit ve bakteriyemi, yani mikrobu kana karışması, en öldürücü olanıysa zatürre. Orta kulak iltihaplarının % 30-40'ında, menenjitlerin % 30-50'sinde, bakteriyemilerin % 50'sinde, zatürrelerin % 50-60'ında etken pnömokok. Pnömonokok sinüzit yapan bakterilerin de başında geliyor (% 30-40). Kulak zarının arkasındaki orta kulak boşluğunun iltihabına "orta kulak iltihabı" deniliyor. Zamanında ve uygun şekilde tedavi edilmezse, menenjit, beyin absesi ve sağırlığa kadar giden ciddi sorunlar oluşabiliyor. Beyni ve diğer merkezi sinir sistemi organlarını çepeçevre saran zarların iltihabına "menenjit" deniliyor. Menenjit, uygun tedaviye rağmen yüzde 10-20 oranında ölüme ve ortalama % 20 işitme kaybına neden oluyor. Ek olarak, havale, öğrenme güçlüğü ve zeka geriliği gibi sakatlıklar da ortaya çıkabiliyor. Akciğer dokusunun iltihabı "zatürre" olarak adlandırılıyor. Zatürreye en sık neden olan bakteri pnömokok. Uygun ve erken tedavi yapılmazsa, kalp yetmezliği, iltihabın akciğer zarlarına yayılması, apse oluşması, solunum yetmezliği ve ölüme sebep olabiliyor. Yapılan araştırmalara göre, dünya genelinde her yıl 4.3 milyon insan zatürre nedeniyle haya-

tını kaybediyor. Bunların 1.5 milyonunu 5 yaşından küçük çocuklar teşkil ediyor.

Pnömonokokların yol açtığı hastalıkların tedavisinde ilk seçenek olarak kullanılan penisilin grubu ilaçlara karşı direnç son yıllarda giderek artıyor. Bu nedenle, menenjit gibi ciddi enfeksiyonlarda, biri sefalosporin grubu olmak üzere ikili antibiyotik tedavileri kullanılıyor. Orta kulak iltihaplarında halen ilk seçenek penisilin türevi antibiyotikler. Pnömonokoklardan korunmanın en önemli yoluysa aşılama. Yıllardır kullanılan, ve bakterinin polisakkarid, yani şeker yapısındaki zarından elde edilen aşılarda önemli ölçüde koruma sağlıyor. Ancak bunların koruyuculuk süresi 5 yıla sınırlı. Son yıllarda, polisakkarid aşımın proteinle birleştirilmesinden elde edilen yeni aşımın koruyuculuğu ömür boyu devam ediyor.

Ülkemizde de bu aşı ruhsatlı olarak bulunuyor. Aşı, menenjit hastalığında %85, zatürrede % 20, orta kulak iltihabındaysa % 6 oranında koruyuculuk sağlıyor. Aşımın, 2 yaş altında koruma oranı düşüyor.

Ehlers-Danlos Sendromu

Ehlers-Danlos sendromu, esas olarak cilt, eklemler ve kan damarlarının duvarları olmak üzere vücuttaki tüm bağ dokularını etkileyen kalıtsal bir hastalık. Bağ dokusunun başlıca bileşeni olan "kollagen" adlı proteinin yapımındaki bir bozukluk bu hastalığa yol açıyor. Hastalığa yakalanan kişilerin bağ dokuları normal insanlarınkinden daha zayıf. Bu nedenle eklemleri ve ciltleri oldukça gevşek. Dünyada 10 binde bir görülen Ehler Danlos sendromu genetik bir bozukluk yüzünden ortaya çıkıyor ve başlıca altı türü bulunuyor. Bütün bu hastalık türleri eklemleri, çoğu da cildi etkiliyor. Eklemlerin normal hareket sınırının ötesine geçmesi ve derinin aşırı esnek veya kırılabilir olması hastalığın en önemli belirtileri arasında. Bu kişiler, parmaklarını 180 derece geriye bükabiliyor ve ciltlerini 5-10 cm kadar esnetebiliyorlar. Hastalık öldürücü değil ancak yara iyileşmesinde gecikmeye,

kalıcı yaralara, uzun süreli eklem ağrılarına, ciltte erken kırışıklığa, damarlarda çatlaklara ve buna bağlı olarak ciltte kolay morarmalara yol açabiliyor. Hastalığın teşhisinde genetik testler yapılıyor. Ehlers-Danlos sendromunun kesin tedavisi bulunmuyor. Bu kişilerin, eklemlerini ve ciltlerini darbelerden korumaları gerekiyor. Erken cilt kırışıklıklarını önlemek için de güneşten kaçınmak önemli. Ameliyat yaralarının kapanmasında dikiş yerine doku tutkallarının kullanılması öneriliyor. Eklem ağrıları olan hastalar fizik tedaviden oldukça fayda görüyorlar.